

Helseinnovasjonssenteret sine satsningsområder

Helseinnovasjonssenterets hovedmålsetning er å imøtekomme fremtidens utfordringer i helsetjenesten sammen med eiere, samarbeidspartnere og samfunnets innbyggere gjennom å finne nye bærekraftige løsninger på nasjonale helseutfordringer gjennom kunnskap, forskning, utvikling og innovasjon. I dette arbeidet har senteret valgt å spesielt rette fokuset mot satsningsområdene:

- Samhandling
- Kommunale helse- og omsorgstjenester
- Helse- og velferdsteknologi
- Helse som næring
- Folkehelse

For å oppnå målsettingen er det viktig at Helseinnovasjonssenteret kan være tydelig på beskrivelsen av satsningsområdene og hvordan senteret kan bidra til FoUI aktivitet på det enkelte satsningsområde. Med det som utgangspunkt er det utarbeidet følgende beskrivelse av satsningsområdene:

SAMHANDLING

1. Definisjon av begrepet samhandling:

Begrepet samhandling knyttes til det engelske ordet collaboration, som betyr å arbeide sammen med. Samhandling og samarbeid er begrep som brukes om hverandre og betyr noe av det samme; å arbeide sammen for å løse en konkret oppgave hvor alle parter har et ansvar for å nå et felles mål. Det er likevel nyanser mellom dem, som handler om graden av forpliktelse og deltakelse mellom aktørene som arbeider sammen. Personer kan samarbeide, uten at det trenger å være noen form for samhandling. Mens samarbeid er et konkret ord som beskriver hvordan den enkelte arbeider med sin del av oppgaven for å nå et mål, er samhandling et mer abstrakt ord, som også rommer det relasjonelle og prosessuelle som foregår mellom personer som samarbeider underveis. Samhandling inkluderer altså gjensidig relasjonell deltakelse og engasjementet i dialogen mellom de som samarbeider for å oppnå et felles mål.

Begrepsbruken i offentlige dokumenter er under stadig utvikling. Begrep som samproduksjon og samskaping har vokst frem i forbindelse med det økende behovet for, og påfølgende satsning på innovasjonsprosesser i offentlige helse og omsorgstjenester. Samproduksjon handler om samarbeidet mellom de offentlige tjenester og private aktører, og hvordan borgerne bidrar i "nytenkning" i utformingen av tjenestetilbudet. Samskaping kan forstås som en videreutvikling av begrepet samproduksjon, og som en metodisk tilnærming for å oppnå endringer gjennom å bringe ulike aktører sammen i organiseringen og utviklingen av nye produkter og tjenester.

Det finnes mange definisjoner og teorier som forsøker å gjøre rede for begrepet samhandling, men begrepet må forstås i lys av den aktuelle konteksten.

For Helseinnovasjonssenteret er samhandling både en metode og en verdi. Samhandling omslutter hvem vi er, hvordan vi jobber, vår visjon og vårt målbilde.

Helseinnovasjonssenteret sin egen forståelse av begrepet samhandling er:

Samhandling er koordinerte aktiviteter i en prosess, der aktørene engasjerer og forplikter seg mot et felles mål, og handler og beslutter sammen som likeverdige parter på tvers av roller, nivå, fag og sektorer.

2. Hvorfor samhandling er viktig i utformingen av fremtidens helsetjenester:

Det er en tydelig helsepolitisk satsning på økt og bedre samhandling som tiltak for å utvikle bærekraftige helse og velferdstjenester for fremtiden. Samhandlingsreformen og andre offentlige helse-politiske dokumenter beskriver hvordan dette skal gjøres i praksis, og samhandling blir i stadig økende grad benevnt og sett i sammenheng med innovasjonsbegrepet.

Sentrale målsettinger for fremtidens helse og velferdstjenester er at pasienter i større grad er aktive deltakere i helsehjelpen de mottar, helhetlige og integrerte pasientforløp og proaktive helsetjenester som forebygger fremfor å reparere sykdom eller skader. Samtidig er utfordringsbildet preget av at stadig flere trenger hjelp, det er færre hender som kan hjelpe og budsjettene vil ha begrensede rammer. Kravene og utfordringsbildet fordrer omstillingsevne, økt bruk av teknologi og ikke minst at ulike aktører samhandler for å utvikle effektive og gode løsninger som kan være bærende over tid.

Samhandling mellom ulike, men likeverdige partnere med komplementære ferdigheter og erfaringer, anses som nødvendig for å løse komplekse problemstillinger. Når to eller flere partnere møtes for å arbeide i fellesskap med å løse og oppnå bedre resultat, vil de bringe med seg sin ekspertise, sine behov og erfaringer. I praksis vil ulike miljø gjøre kunnskap tilgjengelig for fellesskapet slik at den enkelte organisasjons behov for å besitte all nødvendig kompetanse selv, reduseres. Samhandling bør ikke bare foregå mellom profesjonelle, men også mellom andre aktører med nye stemmer som kan bidra til å forstå og løse komplekse samfunnsutfordringer. Innovasjonsmeldingen 2020 påpeker at offentlige virksomheter har et særlig ansvar for å søke nye former for samarbeid. Hensikten er å finne nye løsninger på samfunnsutfordringene i samarbeid med innbyggerne, næringslivet, forskningsmiljøer og sivilsamfunnet.

3. Helseinnovasjonssenteret vil bidra til tverrfaglig samhandling gjennom:

- Å være regionalt knutepunkt og samhandlingsarena mellom våre eiere, innbyggere, brukere, tjenester, forskningsmiljø, utdanningsinstitusjoner og næringsliv
- Å ta initiativ til samhandling mellom ulike partnere med komplementær kompetanse for å utvikle nye løsninger og bidra til ny kunnskap
- Å bidra til koordinering og gjennomføring av behovsdrevne FoUI- prosjekt
- Bruk av samskapende metodikk i alle våre FoUI- aktiviteter
- Benytte teamets tverrfaglige kompetanse og utvikle individuell samhandlingskompetanse
- Å systematisk legge til rette for trygghet og gode relasjoner med alle våre samhandlingspartnere
- Å dele relevant kunnskap
- Å ta ansvar for at Helseinnovasjonssenteret kommuniserer tydelig, helhetlig og tillitvekkende

KOMMUNALE HELSE- OG OMSORGSTJENESTER

1. *Definisjon av begrepet kommunale helse- og velferdstjenester:*

I Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven) er kommunenes overordnede ansvar for helse- og omsorgstjenester definert slik:

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Kommunens ansvar omfatter alle pasient- og brukergrupper, herunder personer med somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer eller nedsatt funksjonsevne.

Kommunens helse- og omsorgstjeneste omfatter offentlig organiserte helse- og omsorgstjenester som ikke hører under stat eller fylkeskommune (§ 3-1).

For å oppfylle dette ansvaret for helse- og omsorgstjenester skal kommunen blant annet tilby følgende:

1. Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder:
 - a. helsetjeneste i skoler og
 - b. helsestasjonstjeneste
2. Svangerskaps- og barselomsorgstjenester
3. Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner, herunder:
 - a. legevakt,
 - b. heldøgns medisinsk akuttberedskap og
 - c. medisinsk nødmeldetjeneste
4. Utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning
5. Sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering
6. Andre helse- og omsorgstjenester, herunder:
 - a. helsetjenester i hjemmet,
 - b. personlig assistanse, herunder praktisk bistand og opplæring og støttekontakt,
 - c. plass i institusjon, herunder sykehjem og
 - d. avlastningstiltak (§ 3-2)

2. *Hvorfor det er viktig å ha fokus på kommunale helse- og omsorgstjenester i utformingen av fremtidens helsetjenester:*

Kommunene skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse og omsorgstjenester. Dette spenner vidt og omfatter å forebygge, behandle og tilrettelegge tilbud til alle pasientgrupper uansett alder. Folk skal i økende grad bo hjemme, og få behandling og hjelp til å mestre livene sine der.

I perioden fremover mot 2040 og videre vil kommunen stå overfor en rekke større utfordringer som må løses. Endringer innenfor helse- og omsorgstjenesten de neste årene vil først og fremst være knyttet til:

- et økende antall yngre brukere med mange ulike og sammensatte behov
- et økende antall eldre med kroniske og sammensatte behov
- et økende antall eldre med demenssykdommer
- et økende antall brukere med minoritetsbakgrunn
- et økt behov for medisinsk oppfølging, med behov for koordinering av tjenester
- et økt behov for aktiv omsorg, habilitering og rehabilitering
- et økt behov for forebyggende og helsefremmende tiltak

- knapphet på formelle og uformelle omsorgsgivere

Dette medfører at kommunene får et stadig større volum å ta hånd om med mer komplekse tilstander. I tillegg vil de få et økt ansvar for behandling før, under og i stedet for sykehusopphold.

I sin prioritering av oppgaver og fordeling av ressurser må kommunene ta hensyn til:

- I daglig drift og i planlegging av tjenestetilbudet må kommunen vurdere og prioritere ressursbruk på tvers av de ulike sektorene
- Den kommunale helse- og omsorgstjenesten vil måtte ivareta et bredere sett av behov hos pasienten/brukeren, og ofte skjer dette over en lengre tidsperiode
- For mange tiltak som iverksettes i den kommunale helse- og omsorgstjenesten finnes det lite systematisk dokumentasjon på effektene
- Nyttekriteriet: Tiltakets prioritet øker i tråd med den forventede nytten av tiltaket
- Ressurskriteriet: Tiltakets prioritet øker desto mindre ressurser det legger beslag på
- Alvorlighetskriteriet: Tiltakets prioritet øker i tråd med alvorligheten av tilstanden
- Åpenhet og brukermedvirkning

Tjenesten må utvikles i takt med at behovene endrer seg og tjenestene må arbeide annerledes. Det blir enda viktigere å se helheten i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, samtidig som det er et stort behov for å finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til helsehjelp, samt sammenheng og overganger i tjenestene. Det anses som svært viktig at kommunene lærer av hverandre og inspirerer hverandre. Forskning omtales som et viktig virkemiddel for å møte nåtidige og framtidige utfordringer og sikre bedre og mer effektive tjenester.

3. Helseinnovasjonssenteret vil bidra til FoUI satsning på kommunale helse- og omsorgstjenester gjennom:

For å utforme en best mulig helse- og omsorgstjeneste trengs kunnskap både om hvert enkelt tiltak og om hvordan tjenesten kan organiseres bedre. Praksisnær forskningsmetode er ofte nødvendig for å finne og teste ut pålitelige svar på de viktigste spørsmålene. Når tjenesten og andre interessenter i sammen med innovasjon- og forskningsmiljø går sammen om å belyse utfordringene og hvordan man kan møte de, skapes ny kunnskap i samspillet og involveringen. Dette kan bidra til å senke terskelen for å iverksette og ta i bruk ny og lovende kunnskap for helse- og omsorgstjenestene.

Helseinnovasjonssenteret vil oppnå resultater gjennom:

- Langvarig og forpliktende samarbeid med eiere og samarbeidspartnere i å:
 - identifisere behovene
 - drive FoUI arbeid sammen for å finne de gode løsningene
 - teste ut løsningene
 - implementere løsningene
- Aktivitet knyttet til kunnskap, forskning, utvikling og innovasjon (FoUI)
- Rolle som knutepunkt/samhandlingsarena mellom innbyggere og private/offentlige samfunnsaktører
- Praksisnær forskning inn mot helsetjenestene med særlig vektlegging av primærhelse-tjenesten samt i grensesnittet mot spesialisthelsetjenesten

- Drive FoUI aktivitet og prosjekter som er behovsdrivet og hvor brukermedvirkningen har en sentral rolle
- Rette målet mot å finne nye bærekraftige løsninger på nasjonale helseutfordringer
- Aktivt bruke samhandling med ulike interessenter og miljøer
- Tilby prosess støtte og bidra til kompetanseheving der HIS inviterer, igangsetter, gjennomfører og leder tverrgående prosjekt
- Forsknings samarbeid gjennom å koble helsepraksis til forskningsfeltene på en effektiv måte:
 - gjennom translasjonsforskning og systemvitenskap.
 - gjennom hospitering og kompetanseoverføring
- Samspill med kunnskaps-, forsknings- og helseaktører for å utvikle nye behovsdrivne og brukersentrerte helsetjenester gjennom forskningsdrivet innovasjon
- På tvers av bransjer – teknologi og prosess: Koordinere og være laboratorium for utprøving og implementering av ny teknologi, hjelpemidler og redskaper
- Bidra til spredning av ny kunnskap

HELSE- OG VELFERDSTEKNOLOGI

1. Definisjon av begrepet helse- og velferdsteknologi:

«Med velferdsteknologi menes først og fremst teknologisk assistanse som bidrar til økt trygghet, sikkerhet, sosial deltakelse, mobilitet og fysisk og kulturell aktivitet, og styrker den enkeltes evne til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom og sosial, psykisk eller fysisk nedsatt funksjonsevne. Velferdsteknologi kan også fungere som teknologisk støtte til pårørende og ellers bidra til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet.

Velferdsteknologiske løsninger kan i mange tilfeller forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon» (NOU 2011:11)

Det har skjedd en rekke endringer i bruken, utbredelsen og fremtidsutsiktene til det som fram til i dag har blitt omtalt som Velferdsteknologi. Det er grunn til å gå gjennom begrepsbruken på nytt og prøve å sammenstille en oppdatert begrepsdefinisjon som inkluderer helsebegrepet som står så sentralt i bruken av denne type teknologi;

Helse: « Helse er en tilstand av fullstendig fysisk, psykisk og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom eller lyte» (WHO, 1948)

Velferd: «Velstand og økonomisk trygghet for det store flertall av landets borgere (især som resultat av offentlig fordelingspolitikk og sosiale ytelser)» (Det Norske Akademis Ordbok)

Teknologi: «Teknologi, læren om teknikker og de tilhørende materielle produkter innenfor et bestemt område. Teknologibegrepet kan ha en praktisk og en teoretisk betydning; fundamentalt i begge betydningene er kravet om at kunnskapen skal være formålsrasjonell, det vil si anvendelig eller samfunnsnyttig» (Store Norske Leksikon)

Helse – og velferdsteknologi: På bakgrunn av det overnevnte definerer Helseinnovasjonssenteret helse og velferdsteknologi som teknikker og produkter som fremmer helse og velvære ved å utjevne forskjeller og setter brukere i fokus.

- Som gir bedre helse for alle
- Som bidrar til å redusere funksjonstap
- Som gjør flere i stand til å i større grad å ivareta egen helse
- Som ivaretar individets behov og preferanser

2. Hvorfor helse- og velferdsteknologi er viktig i utformingen av fremtidens helsetjenester:

Med en økende andel aldrende befolkning, økende kompleksitet og spesialisering samtidig som det er minkende grad av yrkesaktive, står velferdssamfunnet ovenfor en utfordring som ikke løses uten radikale endringer i tjenesteytelsen.

For å sikre tilgang på god helse og velferd uavhengig av samfunnslag eller bakgrunn, trengs det et ekstra fokus på bærekraftige teknologiske løsninger, som baserer seg like mye på å hjelpe de som i dag har behov, som å gi barn og unge de beste forebyggende tiltakene. Hensikten er både å øke den enkeltes egenomsorgsevne og redusere framtidens belastning på helsetjenestene.

Fremtidens helse- og omsorgsutfordringer vil kreve kompleks kompetanse i skjæringspunktet mellom teknologi og helse. Ved å både identifisere og dra nytte av ulikheten mellom privat, offentlig og aldersmessig utbredelse, anvendelse og utvikling av teknologi, er det mulig å skape synergier som kan gi umiddelbar gevinst og langsiktige gevinster.

3. Helseinnovasjonssenteret vil bidra til effekt av helse- og velferdsteknologi gjennom:

- Koordinere utprøving og implementering av ny Helse – og velferdsteknologi i samarbeid med eiere, samarbeidspartnere og tjenester
- Finne nye bærekraftige løsninger på nasjonale utfordringer ved å bringe teknologi inn i helse
- Se helseperspektivet i teknologien som allerede anvendes bredt både i det private samt det offentlige
- Aktivt bruke samarbeid og samskaping med ulike interessenter og miljøer for å spre erfaringer om helse og velferdsteknologi
- Samspill med kunnskaps-, forsknings- og helseaktører for å utvikle nye behovsdrivne helserelaterte teknologier gjennom forskningsdrevet innovasjon
- Hente innsikt fra alle aldersgrupper for å sikre et livsløpsperspektiv i utviklingen av fremtidens helse – og omsorgstjenester ved å tenke alle aldre
- Løfte fram og bidra til spredning av suksesshistorier
- Gjøre eksisterende råd om helse - og velferdsteknologi gjenkjennbart for kommuner og andre
- Supplere offentlige aktører som fylkesmannen, E- helse direktoratet, KS, fylkeskommunen, med tilbakemeldinger fra kommunene

HELSE SOM NÆRING

1. *Definisjon av begrepet helsenæring:*

Helsenæringen består av bedrifter som utvikler og produserer varer og tjenester til bruk i privat og offentlig helse- og omsorgstjenesten eller til bruk i forebygging, diagnostikk, behandling og rehabilitering av sykdom hos mennesker.

2. *Hvorfor helsenæring er viktig i utformingen av fremtidens helsetjenester:*

For å oppnå en mer bærekraftig helse- og omsorgstjeneste i form av mer effektiv forebygging, behandling og omsorg vil man ved å benytte innovasjonskraften, kompetansen og ressursene som finnes i norske bedrifter kunne styrke innsatsen i dette arbeidet. En sterk kobling mellom utdanning, forskning og innovasjon kan bidra til en konkurransedyktig helsenæring og økt kvalitet og bærekraft i helse- og omsorgssektoren.

3. *Helseinnovasjonssenteret vil bidra til helsenæring gjennom:*

I Helsenæringsmeldingen er Helseinnovasjonssenteret sitt arbeid med Helsenæring beskrevet som: «*Helseinnovasjonssenteret i Kristiansund arbeider for økt bruk og innføring av teknologi og tjenesteinnovasjon i helse- og omsorgssektoren, samt koordinering og videreutvikling av interkommunale samarbeid med bakgrunn i fagområdene forskning og innovasjon, helse som næring, velferdsteknologi og responstjenester.*»

Med utgangspunkt hos eiere og samarbeidspartnere vil Helseinnovasjonssenteret gjennom prosjekt og aktiviteter:

- Bygge ned barrierene for et konstruktivt samarbeid mellom helse- og omsorgstjenesten og næringsaktører
- Fremme dialog mellom tjenesten og næringslivet om utfordringer, mulige løsninger og samarbeid
- Involvere brukere, pasienter, helsepersonell og næringslivet i identifisering og prioritering av behov, mulige løsninger og samarbeid
- Bistå med tjenstedesign og metoder for analyse og utvikling av pasient- og brukerforløp i samarbeidsprosjekt
- Invitere universitets- og høyskolesektoren og institutter i samarbeidet
- Fremheve betydningen av tverrfaglig kompetanse innenfor medisin og teknologi
- Bidra med kunnskap om helse- og omsorgstjenesten og forståelse av kunnskapsbasert praksis
- Vurdere helsenæringsperspektivet i de FoUI prosjekt som HIS er involvert i

FOLKEHELSE

1. Definisjon av begrepet folkehelse:

Folkehelse er befolkningens helsetilstand og hvordan helse fordeler seg i en befolkning.

Lov om folkehelsearbeid av 2011 definerer folkehelsearbeid som:

Samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen.

2. Hvorfor folkehelse er viktig i utformingen av fremtidens helsetjenester:

En del av Helseinnovasjonssenterets samfunnsansvar er å arbeide for en bærekraftig samfunnsutvikling. Fremtidens helsetjeneste, bærekraft og folkehelsearbeid, blant annet i form av forebygging og langsiktig tenkning, går hånd i hånd. Et langsiktig tverrsektorielt folkehelsearbeid er nødvendig for å opprettholde et bærekraftig velferdssamfunn, og forskning og innovasjon er sentrale virkemiddel for å utvikle nye bærekraftige løsninger.

Helseinnovasjonssenteret vil ta et særlig ansvar for å bidra til mer forskning i kommunen og å styrke integrasjonen mellom kommuner og FoUI-miljø, blant annet med bakgrunn i at store deler av folkehelsearbeidet er kommunenes ansvar.

Satsing på folkehelse vil føre til bedre livskvalitet og mindre sykdom i befolkningen, noe som vil føre til store kostnadsbesparelser, både for enkeltmenneske og samfunn.

3. Helseinnovasjonssenteret vil bidra til utvikling av folkehelse gjennom:

Helseinnovasjonssenteret bidrar med kunnskap, forskning, utvikling og innovasjon inn i det nasjonale folkehelsearbeidet. Vi støtter kommuner, fylkeskommuner og statlige organers folkehelsearbeid gjennom samarbeid og felles prosjekter.

Aspektene ved folkehelsearbeid (fremme, forebygge, arbeide for en jevnere fordeling) vurderes i alle prosjekter. Vi ser størst potensiale til å utgjøre en forskjell innenfor det forebyggende aspektet, med utgangspunkt i LEON-prinsippet, laveste effektive omsorgsnivå.

I kommende periode vil vi blant annet fokusere på følgende områder i vårt folkehelsearbeid:

- psykisk helse
- kognitive funksjoner
- barn og unge

